

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ; Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон. органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». – Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

рингу. У цьому контексті Конвенція виступає важливим інструментом інституціоналізації адвокатської діяльності в європейському просторі та підтверджує зростаючу роль адвокатури як гаранта доступу до правосуддя й захисту основоположних прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. В НААУ розповіли, чому 13 травня для України – точка відліку у захисті професії адвоката. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/235429_v-naau-rozpovli-chomu-13-travnja-dlya-ukrani--tochka-vdlku-uzakhist-profes-advokata

2. Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката (текст українською). URL: <https://unba.org.ua/news/10046-konvenciya-radi-evropi-pro-zahist-profesii-advokata-tekst-ukrains-koyu.html>

Шевчук О. М.,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри
адміністративного права
та адміністративної діяльності
НЮУ імені Ярослава Мудрого;*

Євечук О. І.,
*студентка 1 курсу магістратури
03-24м-03 групи, факультету слідчої
та детективної діяльності
НЮУ імені Ярослава Мудрого*

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД З ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ: АНАЛІЗ ОКРЕМИХ РІШЕНЬ ЄСПЛ

Одним з основоположних прав кожної людини, складовою принципу верховенства права, фундаментальною правовою цінністю демократичного суспільства вважається закріплене у статті 6 Європейської Конвенції «право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим за-

коном...»[1]. Вищенаведене стосується й право на справедливий суд у сфері протидії наркозлочинності. Так як порушення прав людини у цій сфері часто носять системний, повторюваний характер, що підтверджується практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) зокрема, що стосується використання провокацій злочину, негласних слідчих дій, обмеження доступу до адвоката, у тому числі, застосування удаваних доказів.

Дослідження проблем даної тематики знайшло відображення у працях науковців публікацій у наукометричних базах Скопус, а саме: стосовно специфіки забезпечення прав наркозалежних на реабілітацію в Україні та Європейському Союзі [2], адаптації законодавства України щодо контролю за обігом наркотиків до законодавства Європейського Союзу [3], окремих питань доступу до інформації та практики ЄСПЛ [4] та ін. Однак, особливо актуальним залишається питання щодо здійснення аналізу рішень ЄСПЛ у сфері протидії наркозлочинності. Мета цієї публікації – аналіз окремих рішень ЄСПЛ щодо порушення права на справедливий суд (ст. 6 Конвенції) у справах, пов’язаних з організацією протидії наркозлочинності.

Слід зазначити, що аналіз п.1 ст.6 Конвенції дозволяє виокремити ключові складові права на судовий захист, а саме: а) право на розгляд справи судом; б) справедливість розгляду справи; в) відкритість судового розгляду і публічність рішення; г) дотримання розумного строку розгляду справи; ґ) незалежність і безсторонність суду; д) розгляд справи судом, відповідно до вимог законодавства. На нашу думку, право на справедливий суд становить фундаментальну основу, на якій ґрунтується вся система гарантій прав і свобод людини, закріплених у Конвенції. Особливо, якщо йде мова про вчинення наркозлочинів, право на справедливий судовий розгляд набуває неабиякої актуальності, оскільки такі справи часто супроводжуються підвищеним ризиком зловживань з боку правоохоронних органів, зокрема: використання провокацій; проведення негласних слідчих дій без належного контролю; обмеження доступу до адвоката на початкових етапах провадження; застосування недопустимих або удаваних доказів(planted evidence).

При проведенні аналізу практики ЄСПЛ слід підкреслити, що роль Суду полягає не в тому, щоб здійснити оцінку допустимості конкретних видів доказів, зокрема тих, що були отримані незаконно з точки зору національного законодавства, або вирішувати питання щодо винуватості чи невинуватості заявника. Питання, яке справді потрібно з’ясувати –

чи було судове провадження в цілому справедливим, у тому числі, спосіб у який було отримано докази. Тож це потребує детального дослідження «незаконності», про яку йде мова, а також у випадку порушення іншого права, гарантованого Конвенцією, характер виявленого порушення. Прикладом порушення права на справедливий суд є справа «Тейшейра де Кастро проти Португалії» (Teixeira de Castro v. Portugal), заява №44/1997/828/1034 від 9 червня 1998 року[5], згідно з фактами якої заявник ніколи не мав судимості та не притягався до кримінальної відповідальності, крім того, представникам поліції про нього стало відомо тільки через посередництво з іншими особами. Більше того, не було підстав стверджувати, що заявник був схильний до скоєння злочину. Тобто, представники поліції не розслідували (in an essentially passive manner) злочинну діяльність заявника, а, навпаки, шляхом впливу, спонукали його до вчинення злочину. Таким чином, суд дійшов висновку, що було порушення п.1 ст.6 Конвенції, а саме втручання у право заявника на справедливий судовий розгляд, оскільки представники поліції не обмежилися пасивним спостереженням, а спровокували вчинення злочину. Тим паче, не було надано ніяких доказів того, що якби не їхнє втручання, то злочин було б скоєно. Також Суд підкреслив, що дії представників поліції не вважаються діями «негласних агентів». Ще одним із прикладів порушення статті 6 Конвенції, а саме обмеження доступу до адвоката на початкових етапах провадження є справа «А. В. проти України» (A. V. v. Ukraine), заява №65032/09 від 29 січня 2015 року[6], згідно якої заявника було затримано за порушення правил обігу наркотичних засобів і психотропних речовин. Водночас, останній скаржився на те, що було обмежено його право на доступ до захисника на початковому етапі провадження (пункт 1 і підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції). Суд підкреслив, що відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції, як правило, вимагається, щоб доступ до захисника надавався з першого допиту підозрюваного правоохоронними органами, за винятком, коли за певних обставин відповідної справи очевидно, що існують переконливі підстави для обмеження такого права. Та навіть якщо у виняткових випадках надані підстави можуть виправдовувати відмову у доступі до захисника, таке обмеження у будь-якому разі, не повинно незаконно порушувати права обвинуваченого за статтею 6 Конвенції. Вважається, що право на захист буде непоправно порушено, якщо особа під час допиту за відсутності захисника надасть визнавальні покази, які в подальшому будуть використані з метою її засудження. Застосування пункту 1

та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції під час досудового розслідування, залежить від специфіки провадження, про яке йдеться, та від конкретних обставин справи.

Одночасно, слід розглянути порушення п.1 ст.6 Конвенції в контексті застосування недопустимих або удаваних доказів (*planted evidence*) у межах штучно створеної ситуації працівниками правоохоронних органів щодо особи, підозрюваної у вчиненні злочину, з метою подальшого її затримання. У даному випадку, як приклад, можна навести справу «Кобіашвілі проти Грузії» (*Kobiashvili v. Georgia*), заява № 36416/06 від 14 березня 2019 року [7], де заявник скаржився, що порушене проти нього кримінальне провадження, було незаконним, оскільки його засудження ґрунтувалося на «підставних» доказах. Згідно з офіційною версією подій, коли заявник разом із товаришами прямували до більярдної, останнього зупинили два співробітники міліції та здійснили обшук за відсутності судового ордеру. Відтак у відділку було складено протокол про проведення особистого обшуку Арчіла Югелі Кобіашвілі в якому йшлося про те, що існували ґрунтовні підстави вважати, що підозрювана особа може скоїти злочин, а саме знищити докази (наркотичну речовину героїн). Однак, заявник стверджував, що жодного обшуку щодо нього не проводилося ані до, ані після його арешту, а речовина, яка нібито була виявлена у нього, була підкинута співробітниками міліції. Суд вказав, що сукупність процесуальних порушень, допущених під час особистого обшуку заявника, разом з суперечливими та непослідовними доказами, що стосувалися фактичних обставин обшуку, а також неналежний судовий розгляд як до, так і під час судового провадження, зробили в цілому провадження несправедливим.

Отже, сутність вищевикладеного свідчить, що у справах пов'язаних з протидією наркозлочинності, особливо гостро постає проблема дотримання права на справедливий суд. Найпоширенішими порушеннями, виходячи з аналізу рішень ЄСПЛ є: провокація злочину з боку правоохоронних органів, що суперечить принципу справедливого розгляду провадження (*справа Teixeira de Castro v. Portugal*); обмеження доступу до адвоката на початкових стадіях провадження (*справа A. V. v. Ukraine*); застосування штучно створених або підкинутих доказів, що порушує презумпцію невинуватості та підриває довіру до судочинства (*справа Kobiashvili v. Georgia*). Таким чином, дотримання елементів, закріплених у ст.6 Конвенції, є критично важливим не лише для забезпечення індивідуального правосуддя, але й для зміцнення верховенства права в ціло-

му. В умовах організованої протидії наркозлочинності, роль суду як гаранта справедливості набуває особливої актуальності, а тому не допускається відступ від фундаментальних прав та свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950: станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Shevchuk O., Shevchuk V. Kompaniiets I., Lukashevych S., Tkachova O. Features of ensuring the rights of drug addicts for rehabilitation in Ukraine and the European Union: Comparative Legal Aspect. *Juridical Tribune – Tribuna Juridica*. (2022). Vol. 12, Issue 2, P. 264–282.

3. Shevchuk, O., Protsiuk, I., Mokhonchuk, S., & Papusha, I. (n.d.). Adaptation of Ukrainian legislation on drug trafficking control to European Union legislation (separate aspects). (2019). *Juridical Tribune– Tribuna Juridica*. Vol. 9, Num. Special, pp. 117 – 126.

4. Shevchuk, O. Human Right to Access Public Information: The Experience of Ukraine and the Practice of the ECtHR. \ O. Shevchuk, O. Drozdov, V. Kozak, A. Vyltsan, O. Verhoglyad-Gerasymenko. *Hasanuddin Law Review* 9, no. 2 (2023): 155–167. DOI: 10.20956/halrev.v9i2.4396

5. Справа «Тейшейра де Кастро проти Португалії»: Рішення Європейського Суду з прав людини №44/1997/828/1034 від 9 червня 1998 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/ukr?i=001–58193>

6. Справа «А. В. проти України»: Рішення Європейського Суду з прав людини №65032/09 від 29 січня 2015 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a77#Text

7. Справа «Кобіашвілі проти Грузії»: Рішення Європейського Суду з прав людини №36416/06 від 14 березня 2019 року. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001–191544>

Фідря Ю. О.

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ
СТЯГНЕНЬ СТОСОВНО СУДДІ 133

Хотенець П. В.

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО ДІАЛЕКТИКУ СУДОВОЇ
ТА ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ 138

Хотинська-Нор О. З.

ЄДНІСТЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ІНСТРУМЕНТАРІЮ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ
УКРАЇНИ..... 140

Храпенко О. О.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА:
ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ 142

Шевчук О. М., Євечук О. І.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД З ПИТАНЬ
ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ:
АНАЛІЗ ОКРЕМИХ РІШЕНЬ ЄСПЛ 146

СТУДЕНТИ ТА АСПІРАНТИ

Афанасьєва В., Машаро О.

ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ І ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ
ДО СУДОВОЇ СИСТЕМИ 151

Басюк Ю. М.

ЕТИЧНІ МЕЖІ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТА У СОЦІАЛЬНИХ
МЕРЕЖАХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 154

Бєляєва К. О.

ДОВІРА ДО СУДУ В УКРАЇНСКОМУ СУСПІЛЬСТВІ:
ФАКТОРИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ 159

Бідний Є. М.

НОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «МИТНИЙ
СПІР ЩОДО НАРАХУВАННЯ ТА СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ
ПЛАТЕЖІВ» КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ 162

Божко А. В.

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА АДВОКАТА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 166

Бондар Аліса

ПРИНЦИП ДОБРОВІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД 169